

20 Οκτωβρίου 1987

[ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ, ΠΡ., Α. ΛΟΙΖΟΥ, ΜΑΛΑΧΤΟΣ, ΛΩΡΗΣ,
ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ, ΠΙΚΗΣ, ΚΟΥΡΡΗΣ, Δ.Δ.]

ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 140 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Μεταξύ:

ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ,

Αιτητή,

και

ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ,

Καθ' ων η Αίτηση.

(Αναφορά Αρ. 3/87).

- Συνταγματικό Δίκαιο — Ελευθερία λόγου και εκφράσεως — Σύνταγμα,
Άρθρον 19 — Η ενάσκηση του δικαιώματος δεν μπορεί να καθίσταται
άμεσα ή έμμεσα υποχρεωτική — Νόμος ρυθμιστικός της
5 μεταχειρίσεως υποψηφίων Προέδρων της Κυπριακής Δημοκρατίας
από το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου — Πρόνοια περί υποχρεώσεως
του Ιδρύματος να καλεί τους υποψήφιους Προέδρους σε κοινή
εμφάνιση για δημόσια συζήτηση των θέσεών τους — Ισοδυναμεί με
έμμεσο εξαναγκασμό τους να μετάσχουν σε τέτοιο πρόγραμμα.
- 10 Συνταγματικό Δίκαιο — Ισότητα — Σύνταγμα, Άρθρο 28 — Δεν αποκλείει
διακρίσεις βασισόμενες σε εύλογα κριτήρια — Νόμος ρυθμιστικός της
μεταχειρίσεως «υποψηφίων Προέδρων» Δημοκρατίας από το
Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου — Διακρίσεις μεταξύ προσώπων, που
ικανοποιούν τον ορισμό «υποψηφίου Προέδρου» όπως δόθηκε στο
15 νόμο και άλλων προσώπων, που δεν τον ικανοποιούν — Η
συγκεκριμένη διάκριση βασίζεται σε εύλογα κριτήρια.
- Συνταγματικό Δίκαιο — Προεδρικές εκλογές — Σύνταγμα, Άρθρο 40 —
Νόμος ρυθμιστικός της μεταχειρίσεως υποψηφίων Προέδρων από το
Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου — Δεν μπορεί να συγκρούεται με το
Άρθρο 40.
- 20 Συνταγματικό Δίκαιο — Αναφορά δυνάμει του Άρθρου 140 του
Συντάγματος — Δυνατότητα διαχωρισμού διατάξεως κριθείσης
αντισυνταγματικής από τις άλλες διατάξεις του υπό κρίση νόμου —

(Note: An English translation of the judgment appears at pp. 1655-1673 post.)

Κατά την έκδοση του νόμου σύμφωνα με το Άρθρο 52, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας πρέπει να παραλείψει δημοσίευση μόνο της αντιπυνηγματικής διατάξεως.

Με την Αναφορά αυτή, που καταχωρήθηκε σύμφωνα με το Άρθρο 140 του Συντάγματος, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ζητά 5
Γνωμάτευση του Δικαστηρίου κατά πόσο ο Περί Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου (Τροποποιητικός) Νόμος 1987* βρίσκεται σε αντίθεση ή είναι ασύμφωνος με τις διατάξεις των άρθρων 19, 28, 40 και 179 του Συντάγματος.

Ο εν λόγω Νόμος περιέχει διατάξεις σχετικά με την μεταχείριση από 10
το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου, από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση, των εκάστοτε υποψηφίων για το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας, κατά την διάρκεια χρονικής περιόδου έξι μηνών πριν από την λήξη της θητείας του εκάστοτε Προέδρου της 15
Δημοκρατίας.

Ο βοηθός Γενικός Εισαγγελέας, που υποστήριξε την αναφορά εκ μέρους του Προέδρου της Δημοκρατίας, υποστήριξε συνοπτικά ότι:

(α) Κάθε πολίτης της Κυπριακής Δημοκρατίας που έχει τα προσόντα και υποβάλλει υποψηφιότητα, έχει τα ίδια δικαιώματα 20
προβολής των θέσεών του από το Ρ.Ι.Κ. Έτσι και αφού σύμφωνα με τον εκλογικό νόμο οι υποψηφιότητες υποβάλλονται δέκα μέρες πριν τη διενέργεια των εκλογών, οι πρόνοιες του κρινόμενου Νόμου παραβιάζουν το δικαίωμα κάθε πιθανού υποψηφίου για ισομερή 25
προβολή των θέσεών του μέσω του ραδιοφώνου και της τηλεοράσεως.

(β) Ο ορισμός του Νόμου για τους υποψηφίους για το Προεδρικό αξίωμα αντιβαίνει προς τις πρόνοιες του Άρθρου 28, στο βαθμό και έκταση που δεν επεκτείνει το δικαίωμα προβολής από το Ρ.Ι.Κ. σε 30
κάθε πιθανό υποψήφιο.

(γ) Οι πρόνοιες του Άρθρου 28 παραβιάζονται επίσης από το 30
Άρθρο 5(γ) που προνοεί για την κοινή εμφάνιση των υποψηφίων από τη τηλεόραση χωρίς να γίνεται συμπληρωματική πρόνοια για την προβολή σε ξεχωριστή εκπομπή των θέσεων εκείνων των υποψηφίων οι οποίοι δεν αποδέχονται την πρόσκληση.

(δ) Το εν λόγω εδάφιο (γ) του Άρθρου 5, όπως και το εδάφιο (ι)(γγ) 35
του ιδίου Άρθρου, που προνοεί για δεύτερη τηλεοπτική εμφάνιση των δυο επικρατεστέρων υποψηφίων σε περίπτωση επαναληπτικής εκλογής, βρίσκονται σε αντίθεση με τις πρόνοιες του Άρθρου 19 που κατοχυρώνει την ελευθερία λόγου και εκφράσεως, γιατί δημιουργούν

* Το κείμενο του νόμου αυτού δημοσιεύεται στις σελίδες 1638-1646.

έμμεση πίεση για την συμμετοχή των υποψηφίων στο κοινό πρόγραμμα, δεδομένου ότι από πιθανή άρνηση συμμετοχής μπορεί να προκύψουν δυσμενείς εντυπώσεις.

5 Αποφασίσθηκε: (Α) Από τον Πρόεδρο κ. Τριανταφυλλίδη και τους Δικαστές κ.κ. Α. Λοίζου, Μαλαχτό, Λώρη, Στυλιανίδη και Κούρρη: (1) Ο υπό κρίση Νόμος, εξαιρουμένων των εδαφίων (γ) και (ι)(γγ) του άρθρου 5, διασφαλίζει, όπως απαιτεί το Άρθρο 35 του Συντάγματος, την αποτελεσματική εφαρμογή των διατάξεων του Άρθρου 19 του Συντάγματος, προς όφελος και των εκάστοτε υποψηφίων Προέδρων και των εκλογέων.

10 (2) Η άσκηση του δικαιώματος της ελευθερίας λόγου και εκφράσεως (Άρθρο 19 του Συντάγματος) δεν μπορεί να καθίσταται άμεσα ή έμμεσα υποχρεωτική. Τα εδάφια (γ) και (ι)(γγ) του Άρθρου 5 του υπό κρίση νόμου, που υποχρεώνουν το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου να προσκαλεί όλους μαζί τους εκάστοτε υποψηφίους Προέδρους σε τηλεοπτικά προγράμματα συζητήσεων μεταξύ τους συνεπάγεται έμμεσο εξαναγκασμό των υποψηφίων Προέδρων να μετάσχουν σε τέτοια προγράμματα για να μη εκληφθούν ότι αποφεύγουν την μεταξύ τους δημόσια συζήτηση. Γι' αυτό τα εδάφια 15 αυτά βρίσκονται σε αντίθεση με το Άρθρο 19 του Συντάγματος.

20 (3) Η Αρχή της Ισότητας (Άρθρο 28 του Συντάγματος) δεν παραβιάζεται με τον υπό κρίση νόμο, γιατί οι διατάξεις του βασίζονται σε λογικά και δικαιολογημένα υπό τις περιστάσεις κριτήρια, των οποίων η υιοθέτηση ήταν εύλογα δυνατή για την Βουλή των Αντιπροσώπων.

25 (4) Ο υπό κρίση νόμος δεν εμποδίζει ούτε άμεσα ούτε έμμεσα οποιονδήποτε πολίτη να θέσει υποψηφιότητα για εκλογή στο αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας, και γι' αυτό δεν είναι ασύμφωνος με το Άρθρο 40 του Συντάγματος.

30 (5) Τα εδάφια (γ) και (ι)(γγ) του Άρθρου 5 του υπό κρίση νόμου μπορούν να διαχωρισθούν από τις άλλες διατάξεις του Άρθρου 5. Έτσι, κατά την έκδοση του υπό κρίση νόμου από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας με δημοσίευση στην επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας, δυνάμει του Άρθρου 52 του Συντάγματος, πρέπει μόνο 35 να παραλειφθούν τα εδάφια (γ) και (ι)(γγ) του άρθρου 5 του Νόμου.

(Β) Από τον Δικαστή κ. Πική*: (1) Το αντικείμενο του υπό κρίση Νόμου είναι εντελώς έξω από τα πλαίσια του Άρθρου 40 και δικαιολογημένα μπορεί να χαρακτηριστεί ως άσχετο με τις διατάξεις

* Στο κείμενο της περιλήψεως της αποφάσεως του Δικαστού κ. Πική δεν περιλαμβάνεται αναφορά στο μέρος της αποφάσεως, που αναφέρεται στα εδάφια (γ) και (ι)(γγ) του Άρθρου 5 του υπό κρίση νόμου, γιατί εν σχέσει με αυτά, ο κ. Πικής διαφώνησε με την πλειοψηφία, κρίνοντάς τα συνταγματικά.

του. Δεν υπάρχει άρθρο του Συντάγματος που να ρυθμίζει θέματα που αφορούν την προεκλογική εκστρατεία και την μετάδοση των θέσεων των υποψηφίων από τα μαζικά μέσα επικοινωνίας. Έπεται ότι η Βουλή είναι ελεύθερη να ρυθμίσει το θέμα, ασκώντας την αρμοδιότητά της βάσει του Άρθρου 61, υπό τον όρο θέβαια ότι η ρύθμιση δεν μπορεί να αντιστρατεύεται τις διατάξεις του Συντάγματος που κατοχυρώνουν τις θεμελιώδεις ελευθερίες του ανθρώπου. 5

(2) Η νομολογία των Αμερικανικών Δικαστηρίων, που επικαλέσθηκε ο Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας, όχι μόνο δεν υποστηρίζει τις θέσεις του σχετικά με την αντίθεση του υπό κρίση νόμου με την Αρχή της Ισότητας, αλλά τουναντίον αναγνωρίζει ευχέρεια στο Νομοθέτη να ρυθμίζει θέματα που σχετίζονται με την προβολή από τα ραδιοτηλεοπτικά δίκτυα των θέσεων υποψηφίων για τα πολιτικά αξιώματα χάριν της δίκαιης μεταχειρίσεώς τους και ταυτόχρονα της περιφρουρήσεως του δικαιώματος του λαού για ολοκληρωμένη και ανεμπόδιστη πληροφόρηση για τα πολιτικά πράγματα. 10 15

(3) Το Άρθρο 28 κατοχυρώνει την ισότητα έναντι του Νόμου και της Διοικήσεως η έννοια της ισότητας ταυτίζεται με την ουσιαστική ομοιογένεια των πραγμάτων και απαγορεύει διακρίσεις μεταξύ προσώπων, πραγμάτων και καταστάσεων, που είναι στην ουσία όμοια. Το Άρθρο 28 δεν περιορίζει την ευχέρεια του νομοθέτη να διακρίνει μεταξύ ανομοιογενών πραγμάτων ή καταστάσεων. 20

(4) Το Άρθρο 19 κατοχυρώνει την ελευθερία λόγου και εκφράσεως και το συναφές δικαίωμα της ελεύθερης πληροφόρησης. 25

(5) Αντιπαραθέτοντας τις πρόνοιες του Νόμου προς τις διατάξεις των Άρθρων 28 και 19 διαπιστώνουμε ότι:-

(α) Η σύσταση και όροι λειτουργίας του Ρ.Ι.Κ. δεν διέπονται από το Σύνταγμα. Το θέμα ανάγεται αποκλειστικά στην αρμοδιότητα του νομοθέτη. 30

(β) Ο συσχετισμός μεταξύ του δικαιώματος προβολής από το Ρ.Ι.Κ. και της υποστάσεως του υποψηφίου αφ' ενός και της απηχίσεως της υποψηφιότητας μεταξύ του λαού που προκύπτει από τον ορισμό του «υποψηφίου προέδρου» από τον Νόμο αφ' ετέρου, είναι συυφασμένος με τη λειτουργικότητα του δημοκρατικού πολιτεύματος. 35

(6) Ουδεμία διάταξη του νόμου περιορίζει άμεσα ή έμμεσα το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης. Η ολοκληρωμένη και ανεμπόδιστη πληροφόρηση του κοινού για τις θέσεις των υποψηφίων κατοχυρώνει την λειτουργικότητα της δημοκρατίας στην Κύπρο. 40

Γνωμάτευση ως ανωτέρω.

Cases referred to:

C.B.S. Inc. v. Federal Communications Commission, 69 L. Ed. 2d. 706,

Red Lion Broadcasting Co. v. Federal Communications Commission
23 L. Ed. 2d. 371;

5 *Columbia Broadcasting System v. Democratic National Committee*, 36 L.
Ed. 772;

Police v. Ekdotki Etena, (1982) 2 C.L.R. 63.

Improvement Board of Eylandjia v. Constantinou (1967) 1 C.L.R. 167;

Pitsillos v. C.B.C. (1982) 3 C.L.R. 208;

Αναφορά.

10 Αναφορά από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για γνωμάτευση κατά πόσο ο περί Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου (Τροποποιητικός) Νόμος του 1987 βρίσκεται σε αντίθεση ή είναι ασύμφωνος με τις διατάξεις των άρθρων 19, 28, 40 και 179 του Συντάγματος.

15 *Λ. Λουκαΐδης, Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας και Ν. Χαραλάμπους, Ανώτερος Δικηγόρος της Δημοκρατίας για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.*

Μ. Χριστοφίδης, για την Βουλή των Αντιπροσώπων.

20

Cur. adv. vult.

25 ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Πρ. ανέγνωσε την γνωμάτευση του Δικαστηρίου: Στις 5 Αυγούστου 1987 ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας καταχώρησε, δυνάμει του Άρθρου 140 του Συντάγματος, την παρούσα Αναφορά στο Ανώτατο Δικαστήριο για Γνωμάτευση «κατά πόσον ο περί Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου (Τροποποιητικός) Νόμος του 1987 βρίσκεται σε αντίθεση ή είναι ασύμφωνος με τις διατάξεις των άρθρων 19, 28, 40 και 179 του Συντάγματος.»

30 Ο υπό κρίση Νόμος ψηφίστηκε από την Βουλή των Αντιπροσώπων στις 2 Ιουλίου 1987.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, στις 16 Ιουλίου 1987, τον ανέπεμψε στη Βουλή των Αντιπροσώπων για επανεξέταση δυνάμει του Άρθρου 51 του Συντάγματος.

Στις 23 Ιουλίου 1987 η Βουλή των Αντιπροσώπων αποφάσισε να εμμένει στη θέσπιση του Νόμου (το κείμενο του Νόμου επισυνάπτεται).

Στις 24 Ιουλίου 1987 η Βουλή των Αντιπροσώπων κοινοποίησε την απόφασή της στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ο οποίος, πριν εκδώσει τον Νόμο σύμφωνα με το Άρθρο 52 του Συντάγματος, καταχώρησε την παρούσα Αναφορά. 5

Ο εν λόγω Νόμος περιέχει διατάξεις σχετικά με την μεταχείριση από το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου, από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση, των εκάστοτε υποψηφίων για το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας, κατά την διάρκεια χρονικής περιόδου έξη μηνών πριν από την λήξη της θητείας του εκάστοτε Προέδρου της Δημοκρατίας. 10

Το Ανώτατο Δικαστήριο ερεύνησε το θέμα που τέθηκε υπό την κρίση του και η ομόφωνη Γνωμάτευση της πλειοψηφίας των Μελών του (Μ. Τριανταφυλλίδη, Α. Λοΐζου, Γ. Μαλαχτού, Α. Λώρη, Δ. Στυλιανίδη και Α. Κούρρη) είναι η ακόλουθη: 15

1. Ο υπό κρίση Νόμος, εξαιρουμένων των εδαφίων (γ) και (ι)(γγ) του άρθρου 5, διασφαλίζει, όπως απαιτεί το Άρθρο 35 του Συντάγματος, την αποτελεσματική εφαρμογή των διατάξεων του Άρθρου 19 του Συντάγματος, προς όφελος και των εκάστοτε υποψηφίων Προέδρων και των εκλογέων, στα πλαίσια της ορθής εκπλήρωσης της αποστολής του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου, και ως εκ τούτου ο εν λόγω Νόμος δεν ευρίσκεται σε αντίθεση και ούτε είναι ασύμφωνος προς το Άρθρο 19 του Συντάγματος. 20 25

2. Τα εδάφια (γ) και (ι)(γγ) του άρθρου 5 του υπό κρίση Νόμου υποχρεώνουν το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου να προσκαλεί όλους μαζί τους εκάστοτε υποψηφίους Προέδρους σε τηλεοπτικά προγράμματα συζητήσεων μεταξύ τους και τούτο συνεπάγεται έμμεσο εξαναγκασμό των υποψηφίων Προέδρων να μετάσχουν σε τέτοια προγράμματα για να μη εκληφθούν ότι αποφεύγουν την μεταξύ τους δημόσια συζήτηση. Επειδή όμως δεν επιτρέπεται να καθίσταται άμεσα ή έμμεσα υποχρεωτική η άσκηση του δικαιώματος της ελευθερίας λόγου και εκφράσεως, που προστατεύεται με το Άρθρο 19 του 30 35 40

Συντάγματος, ο έμμεσος εξαναγκασμός των εκάστοτε υποψηφίων Προέδρων να μετάσχουν σε τηλεοπτικά προγράμματα συζητήσεων μεταξύ τους καταστρατηγεί το εν λόγω δικαίωμα και ως εκ τούτου τα εδάφια (γ) και (ι)(γγ) του άρθρου 5 του υπό κρίση Νόμου ευρίσκονται σε αντίθεση και είναι ασύμφωνα προς το Άρθρο 19 του Συντάγματος.

3. Ο υπό κρίση Νόμος δεν ευρίσκεται σε αντίθεση και ούτε είναι ασύμφωνος προς το Άρθρο 28 του Συντάγματος γιατί οι διατάξεις του βασίζονται σε λογικά και δικαιολογημένα υπό τις περιστάσεις κριτήρια των οποίων η υιοθέτηση ήταν ευλόγως δυνατή για την Βουλή των Αντιπροσώπων και ως εκ τούτου δεν παραβιάζεται η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, η οποία προστατεύεται με το Άρθρο 28 του Συντάγματος.

4. Ο υπό κρίση Νόμος δεν ευρίσκεται σε αντίθεση και ούτε είναι ασύμφωνος με το Άρθρο 40 του Συντάγματος γιατί δεν εμποδίζει ούτε άμεσα ούτε έμμεσα οποιονδήποτε πολίτη να θέσει υποψηφιότητα για εκλογή στο αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας.

5. Εφόσον τα προαναφερθέντα εδάφια (γ) και (ι)(γγ) του άρθρου 5 του υπό κρίση Νόμου ευρίσκονται σε αντίθεση και είναι ασύμφωνα προς το Άρθρο 19 του Συντάγματος τα εδάφια αυτά είναι αντισυνταγματικά ως αντίθετα και ασύμφωνα προς το Άρθρο 179 του Συντάγματος. Επειδή όμως τα εν λόγω εδάφια (γ) και (ι)(γγ) δύναται να διαχωριστούν από τις υπόλοιπες διατάξεις του άρθρου 5 ολόκληρος ο υπό κρίση Νόμος, εξαιρουμένων μόνο των εδαφίων (γ) και (ι)(γγ) του άρθρου 5, δεν είναι αντισυνταγματικός ως αντίθετος ή ασύμφωνος προς το Άρθρο 179 του Συντάγματος γιατί δεν ευρίσκεται σε αντίθεση ούτε είναι ασύμφωνος προς τα Άρθρα 19, 28 και 40 του Συντάγματος και κατά την έκδοσή του από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας με δημοσίευση στην επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας, δυνάμει του Άρθρου 52 του Συντάγματος, πρέπει μόνο να παραλειφθούν τα εδάφια (γ) και (ι)(γγ) του άρθρου 5 του Νόμου.

Η παρούσα Γνωμάτευση κοινοποιείται, σύμφωνα με το Άρθρο 140.2 του Συντάγματος, στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και στη Βουλή των Αντιπροσώπων.

ΝΟΜΟΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΩΝ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΚΥΠΡΟΥ ΝΟΜΟΝ

Η Βουλή των Αντιπροσώπων ψηφίζει ως ακολούθως:-

Συνοπτικός τίτλος	Κεφ. 300Α	1. Ο παρών Νόμος θα αναφέρεται ως ο περί Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου (Τροποποιητικός) Νόμος του 1987 και θα αναγιγνώσκηται ομού μετά του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου Νόμου (εν τοις εφεξής αναφερομένου ως «ο βασικός νόμος»).	5 10
46 του 1959			
20 του 1960			
21 του 1960			
27 του 1961			
69 του 1961			
26 του 1962			
39 του 1963			
61 του 1972	Ερμηνεία.	2. Διά τους σκοπούς του παρόντος νόμου:-	
52 του 1977		«Βουλή» σημαίνει την Βουλήν των Αντιπροσώπων	15
21 του 1979		«Δελτία Ειδήσεων» σημαίνει τα δελτία ειδήσεων του Ραδιοφώνου και της Τηλεοράσεως	
68 του 1985		«Δευτέρα περίοδος» σημαίνει τους τελευταίους τρεις μήνας της χρονικής περιόδου	20
		«Δημοκρατία» σημαίνει την Κυπριακήν Δημοκρατίαν	
		«Εκλογαί» σημαίνει τας εκλογάς, αι οποίαι διεξάγονται προς ανάδειξιν Προέδρου	25
		«Ίδρυμα» σημαίνει το Ραδιοφωνικόν Ίδρυμα Κύπρου	
		«Πολιτικόν κόμμα» σημαίνει κόμμα εκπροσωπούμενον εν τη Βουλή ή Οργανισμόν ή Ένωσιν προσώπων ή Ομάδα προσώπων, η οποία κατά την αντίληψιν του μέσου συνετού πολίτου έχοντος γνώσιν της εσωτερικής πολιτικής πραγματικότητος της Κύπρου και προσβλέποντος εις την οργάνωσιν, την δομήν, του θεσμούς, τους στόχους και την απήχησίν της θεωρείται ως πολιτικόν κόμμα	30 35
		«Πρόεδρος» σημαίνει τον Πρόεδρον της Κυπριακής Δημοκρατίας	

«Πρώτη περίοδος» σημαίνει τους πρώτους τρεις μήνες της χρονικής περιόδου.

5

«Υποψήφιος Πρόεδρος» σημαίνει άτομον, το οποίον εξαγγέλει δημοσίως πρόθεσιν υποβολής υποψηφιότητος δι' ανάδειξίν του ως Προέδρου εις τας επομένας της εν λόγω διακηρύξεως εκλογάς, νοουμένου ότι έχει την δυνάμει του Συντάγματος ικανότητα του εκλέγεσθαι εις το αξίωμα του Προέδρου και πληροί μίαν ή περισσότερας των ακολούθων προϋποθέσεων, ήτοι:

10

(α) Κατέχει κατά τον χρόνον της εν λόγω εξαγγελίας το αξίωμα του Προέδρου,

15

(β) είναι αρχηγός πολιτικού κόμματος,

(γ) τυγχάνει της υποστηρίξεως ενός ή περισσότερων κομμάτων,

20

(δ) είναι άτομον, το οποίον, κατά την αντίληψιν του συνετού μέσου πολίτου, έχει διαδραματίσει ή διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλον εις την πολιτικήν ή οικονομικήν ή κοινωνικήν ζωήν της Κύπρου ή είναι προσωπικότης απολαμβάνουσα κύρους και/ή σεβασμού μεταξύ μέρους του εκλογικού σώματος:

25

Νοείται ότι υποψήφιος Πρόεδρος παύει να θεωρήται ως υποψήφιος Πρόεδρος αφ' ης στιγμής τυχόν δηλώσει ότι έχει παύσει να ενδιαφέρεται δι' ανάδειξίν του εις το αξίωμα του Προέδρου.

30

«Χρονική περίοδος» σημαίνει την χρονικήν περίοδον, η οποία άρχεται εξ μήνας προ της συμφώνως προς το Σύνταγμα λήξεως της θητείας του εκάστοτε Προέδρου και λήγει την επομένην ημέραν της ημέρας των εκλογών, διά των οποίων θα έχη αναδειχθή νέος Πρόεδρος.

35

Ακριβοδίκαιη
μεταχείρισις.

3. Ανεξαρτήτως οιασδήποτε διατάξεως του βασικού νόμου, το Ίδρυμα υποχρεούται όπως καθ' όλον το χρονικόν

διάστημα της χρονικής περιόδου διασφαλίσει την ακριβοδικαίαν μεταχείρισιν των εκάστοτε υποψηφίων Προέδρων.

Υποχρεώσεις του Ιδρύματος κατά την Πρώτην περίοδον.

4. Άνευ επηρεασμού της γενικότητας της διατάξεως του άρθρου 3 του παρόντος Νόμου το Ίδρυμα υπέχει κατά την διάρκειαν της Πρώτης περιόδου τας ακόλουθους υποχρεώσεις: 5

(α) Να μεταδίδη διά των δελτίων ειδήσεων κατά τρόπον σύντομον και περιεκτικόν τας προεκλογικάς δραστηριότητας εκάστου υποψηφίου Προέδρου. 10

(β) Να μεταδίδη διά των κυρίων δελτίων ειδήσεων ανελλιπώς αυτουσίας τας εκάστοτε δηλώσεις ή ανακοινώσεις εκάστου των υποψηφίων Προέδρων, νοουμένου ότι η κανονική ανάγνωσις αυτών δεν θα υπερβαίνει τα δύο λεπτά: 15

Νοείται ότι εάν η κανονική ανάγνωσις των δηλώσεων ή ανακοινώσεων υποψηφίου Προέδρου θα υπερβαίνει τα δύο λεπτά, τότε το Ίδρυμα άνευ επηρεασμού της υποχρεώσεώς του κατά τα ανωτέρω εν σχέσει με τας δηλώσεις ή ανακοινώσεις των άλλων ή οιουδήποτε των άλλων υποψηφίων Προέδρων, θα υποχρεούται να μεταδώση περίληψιν των σχετικών δηλώσεων ή ανακοινώσεων διαρκείας δύο περίπου λεπτών. 20 25

(γ) Να παραχωρή άπαξ της εβδομάδος χρόνον διαρκείας πέντε λεπτών εις έκαστον υποψήφιον Πρόεδρον προς τον σκοπόν όπως είτε ο ίδιος ο υποψήφιος είτε εκπρόσωπός του απευθύνεται προς τον Κυπριακόν λαόν τόσοσν διά του ραδιοφώνου όσοσν και διά της τηλεοράσεως. 30 35

(δ) Να παραχωρή άπαξ του μηνός εις έκαστον υποψήφιον Πρόεδρον χρόνον δεκαπέντε λεπτών προς τον σκοπόν όπως

ούτος ομιλήση είτε αυτοπροσώπως είτε διά εκπροσώπου του προς τον Κυπριακόν λαόν τόσον διά του ραδιοφώνου όσον και διά της τηλεοράσεως.

5 (ε) Να καλύπτη πλήρως τόσον διά του ραδιοφώνου όσον και διά της τηλεοράσεως μίαν δημοσιογραφικήν διάσκεψιν εκάστου υποψηφίου Προέδρου:

10 Νοείται όμως ότι η παραχωρουμένη δυνάμει της διατάξεως αυτής ώρα δεν δύναται να υπερβαίνη τα εξήκοντα λεπτά:

15 Νοείται περαιτέρω ότι ο χρόνος παραχωρείται την ιδίαν ημέραν, καθ' ην τυχόν θα γίνη η σχετική δημοσιογραφική διάσκεψις.

20 Νοείται έτι περαιτέρω ότι εναπόκειται εις έκαστον υποψήφιον Πρόεδρον να καθορίση τον χρόνον της ιδικής του δημοσιογραφικής διασκέψεως, η οποία κατά τα ανωτέρω υποχρεωτικώς θα μεταδοθή από το Ίδρυμα.

25 Υποχρεώσεις του Ίδρύματος κατά την Δευτέραν περιόδον.
5. Άνευ επηρεασμού της γενικότητας του άρθρου 3 του παρόντος Νόμου κατά την διάρκειαν της Δευτέρας περιόδου το Ίδρυμα υποχρεούται:

30 (α) Να καλύψη ειδησεογραφικώς εξ ομιλίας εκάστου υποψηφίου Προέδρου, ήτοι μίαν εις την πόλιν της Λευκωσίας, μίαν εις την πόλιν της Λεμεσού, μίαν εις την πόλιν της Λάρνακος, μίαν εις την πόλιν της Πάφου, μίαν προς τους κατοίκους Αμμοχώστου και μίαν προς τους κατοίκους Κηρυνείας. Η κάλυψις θα είναι και τηλεοπτική. Η διάρκεια της καλύψεως εκάστης ομιλίας θα είναι 10 λεπτά.

35 (β) Να καλύψη ειδησεογραφικώς και εις χρόνον πέντε περίπου λεπτών δι' εκάστην συγκέντρωσιν άλλας πέντε συγκεντρώσεις εκάστου υποψηφίου Προέδρου ή

εκπροσώπου του ως έκαστος υποψήφιος
Πρόεδρος εκάστοτε υποδεικνύει προς το
Ίδρυμα.

(γ) Να προσκαλέση τους υποψηφίους
Προέδρους μίαν τουλάχιστον φοράν όλους 5
ομού εις πρόγραμμα τηλεοράσεως
διαρκείας δύο τουλάχιστον ωρών προς τον
σκοπόν συζητήσεως . και ζωντανής
αναμεταδόσεως των απόψεών τους και να
φροντίζη όπως το σχετικόν πρόγραμμα 10
συντονίζεται κατά τρόπον ισορροπημένον.

Νοείται ότι το Ίδρυμα θα υποχρεούται
να μεταδώση το πρόγραμμα εάν δύο
τουλάχιστον υποψήφιοι αποδεχθούν όπως
παρουσιασθούν εις αυτό. 15

(δ) Να καλύψη μίαν τουλάχιστον δημο-
σιογραφικήν διάσκεψιν εκάστου υποψη-
φίου προέδρου, εφαρμοζομένης κατ' ανα-
λογίαν της παραγράφου (ε) του άρθρου 4
ανωτέρω. 20

(ε) Να ανακοινώση καθημερινά εις ειδικόν
πρόγραμμα προαγγελίαν προεκλογικών
συγκεντρώσεων της ίδιας ή επομένης ημέ-
ρας εκάστου υποψηφίου προέδρου ή συγ-
κεντρώσεων γινομένων προς χάριν ή προς 25
υποστήριξιν υποψηφίου προέδρου:

Νοείται ότι ο αριθμός των εκάστοτε καθ'
εκάστην ημέραν μεταδιδόμενων συγκεν-
τρώσεων δεν θα υπερβαίνη τας πέντε.

(στ) Κατά την διάρκειαν των τελευταίων 30
45 ημερών της Δευτέρας περιόδου να μετα-
δίδη καθημερινώς και περί ώραν 1.45 μ.μ.
διά του ραδιοφώνου αυτουσίας ανακοινώ-
σεις εκάστου των υποψηφίων Προέδρων ή 35
κόμματος υποστηρίζοντος αυτόν νοουμέ-
νου ότι ο χρόνος ανακοινώσεων δεν θα
υπερβαίνη τα 5 λεπτά.

(ζ) Να καλή έκαστον υποψήφιον Πρόε-
δρον εις το πρόγραμμα «Συνάντησις με τον

5 τύπον», ή άλλον παρόμοιον τηλεοπτικόν
πρόγραμμα. Οι δημοσιογράφοι οι οποίοι
θα θέτουν τας ερωτήσεις εις το πρόγραμμα
δε: θα υπερβαίνουν τους τρεις (ο ίδιος αριθ-
μός θα ισχύη δι' όλας τας περιπτώσεις), και
θα επιλέγωνται από τους διευθυντάς ή
εκπροσώπους των εφημερίδων και θα αντι-
προσωπεύουν διαφόρους πολιτικές τάσεις
και αποχρώσεις. Το πρόγραμμα θα διαρκεί
10 75 λεπτά και θα μεταδίδεται αμέσως μετά το
κύριον δελτίον ειδήσεων της τηλεοράσεως.

15 (η) Να μεταδώση μίαν συνέντευξιν από
έκαστον υποψηφίον Πρόεδρον ή εκπρο-
σώπους των επί της πολιτικής των επί βασι-
κών θεμάτων (Κυπριακόν πρόβλημα, οικο-
νομία, κοινωνική πολιτική, παιδεία, κλπ.).
Αι ερωτήσεις θα είναι εις όλας τας περιπτώ-
σεις αι ίδιοι και ο χρόνος επίσης ο ίδιος,
20 διαρκείας περίπου 20 λεπτών. Αι συνεντεύ-
ξεις θα μεταδίδωνται τόσοσ από ραδιοφώ-
νου όσον και από τηλεοράσεως. Η δυνάμει
της παρούσης υποπαραγράφου υποχρέω-
σις του ιδρύματος δέον να εκπληρουται
εντός του δευτέρου μηνός της Δευτέρας
25 περιόδου.

30 (θ) Περί το τέλος της προεκλογικής
εκστρατείας το Ίδρυμα υποχρεούται να
παραχωρή αλληλοδιαδόχως την ιδίαν ημέ-
ραν εις τους υποψηφίους Προέδρους χρό-
νον τόσοσ εις το ραδιόφωνον όσον και εις
την τηλεόρασιν προκειμένου να ομιλήσουν
προς τον λαόν. Ο εν λόγω χρόνος θα είναι
διαρκείας μέχρι 15 λεπτών.

35 (ι) Εν περιπτώσει επαναληπτικής εκλογής
κατά τα προβλεπόμενα υπό του Άρθρου
39.2 του Συντάγματος και κατά την περίο-
δον την μεσολαβούσαν από του τέλους της
πρώτης εκλογής μέχρι της τοιαύτης επα-
ναληπτικής εκλογής, το Ίδρυμα υπο-
40 χρεούται όπως:

(αα) Καλύψη ειδησεογραφικώς τόσον διά του ραδιοφώνου όσον και διά της τηλεοράσεως μίαν τουλάχιστον συγκέντρωσιν εκάστου των υποψηφίων, οι οποίοι δικαιούνται να διεκδικήσουν την επαναληπτική εκλογήν δυνάμει της εν λόγω διατάξεως του Συντάγματος. Ο χρόνος καλύψεως θα είναι διαρκείας 20 λεπτών. 5

(ββ) Μεταδίδη καθημερινώς διά των κυρίων δελτίων ειδήσεων αυτοουσίας τας δηλώσεις και ανακοινώσεις των, νοουμένου ότι εάν η κανονική ανάγνωσις των ανακοινώσεων ή δηλώσεων μιας ημέρας ενός υποψηφίου δεν δύναται να γίνη εντός χρονικού διαστήματος 5 λεπτών, άνευ επιηρεασμού της ανωτέρω υποχρεώσεώς του εν σχέσει με τον άλλον υποψήφιον Πρόεδρον, τότε το Ίδρυμα θα μεταδίδη περίληψιν διαρκείας 5 λεπτών των εν λόγω δηλώσεων ή ανακοινώσεων της ημέρας εκείνης. 10 15 20

(γγ) Καλέση τους δύο υποψηφίους Προέδρους εις πρόγραμμα διαρκείας 90 μέχρι 120 λεπτών από τηλεοράσεως προς τόν σκοπόν συζητήσεως μεταξύ των των απόψεων των; και οφείλει να συντονίζη δεόντως και κατά τρόπον ισορροπημένον το εν λόγω πρόγραμμα: 25

Νοείται ότι εάν ο εις των υποψηφίων δεν αποδεχθή την πρόσκλησιν το Ίδρυμα υποχρεούται να παραχωρήση εις έκαστον υποψήφιον κεχωρισμένως χρόνον διαρκείας 60 λεπτών από τηλεοράσεως προς τον σκοπόν όπως έκαστος αφού εκθέση συντόμως τας απόψεις του απαντήση εις ερωτήσεις τριών δημοσιογράφων επιλεγομένων κατ' ανάλο- 30 35

γον εφαρμογήν των διατάξεων της παραγράφου (ζ) του παρόντος άρθρου.

5

(δδ) Αι διατάξεις των παραγράφων (ε), (στ) και (θ) του παρόντος άρθρου θα εφαρμόζονται αναλόγως.

Ερμηνευτική
διάταξις.

10

6. Ουδέν των εν τω παρόντι Νόμω διαλαμβανομένων θέλει ερμηνεύεται ως παρέχον δικαίωμα ή επιβάλλον υποχρέωσιν εις το Ίδρυμα να μεταδίδη οτιδήποτε, το οποίον συνιστά δυσφήμησιν δυνάμει του περί Αστικών Αδικημάτων Νόμου, Κεφ. 148.

Σειρά προβολής
των υποψηφίων
Προέδρων.

15

7. Η σειρά, η οποία θα ακολουθήται εις τας περιπτώσεις των παραγράφων (α), (β) και (γ) του άρθρου 4 του παρόντος Νόμου και η σειρά, η οποία θα ακολουθήται εις τας περιπτώσεις των παραγράφων (ε), (στ) και της υποπαραγράφου (ι)(ββ) του άρθρου 5, θα είναι ανάλογος προς την πολιτικήν δύναμιν του κόμματος, του οποίου ο υποψήφιος Πρόεδρος τυγχάνει αρχηγός ή από το οποίον ή (τα οποία) υποστηρίζεται, ακολουθούντων των ανεξαρτήτων υποψηφίων κατ' αλφαβητικήν σειράν, ενώ εις τας περιπτώσεις των παραγράφων (ζ) και (η) του άρθρου 5 θα προηγείται η εμφάνισις των ανεξαρτήτων υποψηφίων Προέδρων - της σειράς μεταξύ των καθοριζομένης αλφαβητικώς - και θα έπεται η εμφάνισις των λοιπών υποψηφίων, της μεταξύ των σειράς καθοριζομένης κατά τρόπον αντιστρόφως ανάλογον προς την σειράν, η οποία κατά τα ανωτέρω έχει ορισθη διά τας περιπτώσεις

20

25

30

των παραγράφων (α), (β) και (γ) του άρθρου 4 και των παραγράφων (ε), (στ) και της υποπαραγράφου (ι) (ββ) του άρθρου 5 του παρόντος Νόμου:

Νοείται ότι τα προγράμματα εκάστης 5
των παραγράφων (ζ) και (η) του άρθρου 5
του παρόντος Νόμου θα μεταδίδονται εις
συνεχείς ημέρας - πλην Σαββάτου και
Κυριακής. Η συμπλήρωση των προγραμ-
μάτων της εν λόγω παραγράφου (η) θα 10
προηγείται ενάρξεως της μεταδόσεως των
προγραμμάτων της παραγράφου (ζ) του
άρθρου 5 του παρόντος Νόμου.

ΠΙΚΗΣ, Δ.: Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας με την αναφορά
αυτή ζητεί τη γνώμη του Ανωτάτου Δικαστηρίου για 15
τη συνταγματικότητα του Περί Ραδιοφωνικού Ιδρύματος
(Τροποποιητικού) Νόμου του 1987. Συγκεκριμένα επιζητεί,
βάσει του Άρθρου 140 του Συντάγματος, τη γνώμη του
Ανωτάτου Δικαστηρίου κατά πόσο ο Νόμος προσκρούει ή
είναι αντίθετος με τις πρόνοιες του Άρθρου 40, που 20
καθορίζει τα προσόντα εκλογιμότητας στο αξίωμα του
Προέδρου της Δημοκρατίας, του Άρθρου 28, που
κατοχυρώνει την ισπολιτεία έναντι του Νόμου και της
Διοικήσεως, και τέλος του Άρθρου 19, που θεμελιώνει την
ελευθερία λόγου και εκφράσεως και της ανεμπόδιστης 25
λήψεως και μεταδόσεως πληροφοριών.

Έκδηλος σκοπός του Νόμου, τη συνταγματικότητα του
οποίου έχουμε κληθεί να κρίνουμε, είναι η θέσπιση κώδικα
για την προβολή μέσω του ραδιοτηλεοπτικού δικτύου των
θέσεων και απόψεων των υποψηφίων για το προεδρικό 30
αξίωμα στη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας. Σε
γενικές γραμμές ο Νόμος προσδιορίζει τη διάρκεια της
εκλογικής περιόδου, τον τρόπο και έκταση προβολής των
θέσεων των υποψηφίων από το Ρ.Ι.Κ. και την οργάνωση

ειδικής τηλεοπτικής εκπομπής για εμφάνιση όλων των υποψηφίων στα πλαίσια κοινής συνεντεύξεως. Η συμμετοχή στην εκπομπή δεν είναι υποχρεωτική. Επαφίεται στον κάθε υποψήφιο να αποδεκτεί την

5 πρόσκληση για συμμετοχή. Η πραγματοποίηση της εκπομπής εξαρτάται τελικά από την αποδοχή της προσκλήσεως για συμμετοχή από δύο τουλάχιστο υποψηφίους.

Ο Νόμος προσβάλλεται μόνο σε συνάρτηση με 1α προαναφερθέντα τρία άρθρα του Συντάγματος και σε συσχετισμό με το Άρθρο 179 του Συντάγματος που καθιστά το Σύνταγμα τον υπέρτατο νόμο της πολιτείας. Δεν προσβάλλεται ο Νόμος αναφορικά με το διαχωρισμό των πολιτειακών εξουσιών που επιβάλλει το Σύνταγμα ούτε

15 καλούμεθα ν' αποφασίσουμε κατά πόσο οι πρόνοιες του Νόμου ή οποιασδήποτε από αυτές υπεισέρχεται στον τομέα της Διοικητικής εξουσίας.

Συνοπτικά η θέση του κ. Λουκαΐδη, Βοηθού Γενικού Εισαγγελέα, που υποστήριξε την αναφορά εκ μέρους του

20 Προέδρου της Δημοκρατίας είναι:

(α) Παρόλο που το Άρθρο 40 του Συντάγματος δεν δημιουργεί ρητά δικαιώματα προβολής μέσω του Ρ.Ι.Κ. των θέσεων των υποψηφίων για το αξίωμα του Προέδρου, τέτοιο δικαίωμα εξυπακούεται από τις πρόνοιες του

25 Άρθρου 40 ιδιαίτερα ερμηνευόμενες σε συσχετισμό με εκείνες του Άρθρου 28 του Συντάγματος. Επομένως κάθε πολίτης της Κυπριακής Δημοκρατίας που έχει τα προσόντα και υποβάλλει υποψηφιότητα, έχει τα ίδια δικαιώματα προβολής των θεσεών του από το Ρ.Ι.Κ. Και επειδή ο Νόμος

30 που διέπει την εκλογή για το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας (Νόμος 37/59 όπως τροποποιήθηκε) προβλέπει στο Άρθρο 9(4) ότι οι υποψηφιότητες υποβάλλονται δέκα μέρες πριν τη διενέργεια των εκλογών, οι πρόνοιες του κρινόμενου Νόμου παραβιάζουν το

35 δικαίωμα κάθε πιθανού υποψηφίου για ισομερή προβολή των θέσεών του μέσω ραδιοφώνου και της τηλεόρασεως. Λογική προέκταση των εισηγήσεων του κ. Λουκαΐδη είναι ότι το Σύνταγμα περιορίζει την προβολή των θέσεων των υποψηφίων για το Προεδρικό αξίωμα στις δέκα μέρες που

40 μεσολαβούν μεταξύ υποβολής υποψηφιοτήτων και

εκλογών. Επομένως δεν είχε αρμοδιότητα η νομοθετική εξουσία να καθορίσει χρονική διάρκεια για προβολή των θέσεων των υποψηφίων από το Ρ.Ι.Κ. άλλη απ' εκείνη που καθιερώνει το Σύνταγμα.

(β) Ο ορισμός του Νόμου για τους υποψηφίους για το Προεδρικό αξίωμα αντιβαίνει τις πρόνοιες του Άρθρου 28 στο βαθμό και έκταση που δεν επεκτείνει το δικαίωμα προβολής από το Ρ.Ι.Κ. σε κάθε πιθανό υποψήφιο. Ο νόμος παρέχει δικαίωμα προβολής θέσεων και δραστηριοτήτων στις εξής κατηγορίες υποψηφίων: 5 10

(i) στο πρόσωπο που κατέχει το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας

(ii) στους αρχηγούς πολιτικών κομμάτων

(iii) στους υποψηφίους που υποστηρίζονται από ένα ή περισσότερα κόμματα, και 15

(iv) σε ανεξάρτητες προσωπικότητες που λόγω της δράσεως ή συμμετοχής τους στα δημόσια απολαμβάνουν κύρους ή σεβασμού μεταξύ μέρους του εκλογικού σώματος.

Συναρτάται επομένως από το νομοθέτη το δικαίωμα προβολής των θέσεων των υποψηφίων από το Ρ.Ι.Κ. με την απήχηση της υποψηφιότητάς τους μεταξύ του λαού. 20

Οι πρόνοιες του Άρθρου 28 παραβιάζονται επίσης από το Άρθρο 5(γ) που προνοεί για την κοινή εμφάνιση των υποψηφίων από την τηλεόραση χωρίς να γίνεται συμπληρωματική πρόνοια για την προβολή σε ξεχωριστή εκπομπή των θέσεων εκείνων των υποψηφίων, οι οποίοι δεν αποδέχονται την πρόσκληση. 25

(γ) Το ίδιο Άρθρο του Νόμου 5(γ), όπως και το Άρθρο 5(i)(γγ), το οποίο προνοεί για δεύτερη τηλεοπτική εκπομπή για ταυτόχρονη εμφάνιση των δύο επικρατέστερων υποψηφίων σε περίπτωση επαναληπτικής εκλογής, ευρίσκεται σε αντίθεση με τις πρόνοιες του Άρθρου 19 που κατοχυρώνει την ελευθερία λόγου και εκφράσεως. Το Άρθρο 19 παραβιάζεται επειδή ο Νόμος δημιουργεί έμμεση πίεση για τη συμμετοχή των υποψηφίων στο κοινό πρόγραμμα δεδομένου ότι από πιθανή άρνηση συμμετοχής μπορεί να προκύψουν δυσμενείς εντυπώσεις. Η πίεση καταλήγει σε εξούδετέρωση της ελεύθερης 30 35

εκφράσεως που περιλαμβάνει το δικαίωμα επιλογής του χώρου για έκφραση θέσεων και απόψεων.

Επιπλέον ο Νόμος αντιστρατεύεται το δικαίωμα που εξασφαλίζει η παράγραφος 2 του Άρθρου 19 που, κατά
 5 την εισήγηση του κ. Λουκαΐδη, κατοχυρώνει την ισορροπημένη και σωστά αξιολογημένη, από το ραδιοτηλεοπτικό δίκτυο, πληροφόρηση του κοινού. Είναι η θέση του κ. Λουκαΐδη ότι το Άρθρο αυτό του Συντάγματος αναγνωρίζει έμμεσα δικαίωμα στις ραδιοτηλεοπτικές αρχές
 10 για αξιολόγηση των ειδήσεων και πληροφοριών που μεταδίδονται στο κοινό. Ουσιαστικά ο Νόμος, εισηγήθηκε ο κ. Λουκαΐδης, εξουδετερώνει τη διακριτική ευχέρεια των αρχών του Ρ.Ι.Κ. για αξιολόγηση των και επιβάλλει την επίταξη του ιδρύματος για προβολή των θέσεων των
 15 υποψηφίων για το αξίωμα του Προέδρου και προπαγαντισμό των απόψεών τους.

Η νομολογία των Αμερικανικών δικαστηρίων που επικαλέστηκε ο κ. Λουκαΐδης για υποστήριξη των θέσεών του και που περιστρέφεται κυρίως γύρω από την ερμηνεία
 20 της πρώτης τροποποίησεως του Αμερικανικού Συντάγματος που κατοχυρώνει την ελευθερία εκφράσεως, δεν υποστηρίζει τους περιορισμούς που εισηγήθηκε στην άσκηση της νομοθετικής εξουσίας. Τουναντίον η νομολογία αυτή αναγνωρίζει ευχέρεια στο Νομοθέτη να ρυθμίζει
 25 θέματα που σχετίζονται με την προβολή από τα ραδιοτηλεοπτικά δίκτυα των θέσεων υποψηφίων για πολιτικά αξιώματα χάριν της δίκαιης μεταχειρίσεως τους και ταυτόχρονα της περιφρουρήσεως του δικαιώματος του λαού για ολοκληρωμένη και ανεμπόδιστη
 30 πληροφόρηση για τα πολιτικά πράγματα*.

Και στις Ηνωμένες Πολιτείες η έναρξη της προεκλογικής εκστρατείας δεν ταυτίζεται με την υποβολή υποψηφιοτήτων για το Προεδρικό αξίωμα, αλλά αρχίζει
 35 υποχρέωση για δίκαιη προβολή των θέσεων των υποψηφίων από τα ραδιοτηλεοπτικά δίκτυα που αποτελούν εθνική περιουσία. Επίσης το δικαίωμα προβολής από τις ραδιοτηλεοπτικές συχνότητες εξαρτάται

* *CBS Inc v Federal Communications Commission*, 69 L Ed 2d, 706, *Red Lion Broadcasting Co v Federal Communications Commission* 23 L Ed 2d, 371, *Columbia Broadcasting System v Democratic National Committee* 36 L Ed 2d 772

και στην Αμερική από την απήχηση της υποψηφιότητας των διεκδικητών του αξιώματος μεταξύ του κοινού. Συναρτάται, όπως και στην προκειμένη περίπτωση, με ορισμένα αντικειμενικά κριτήρια που αποθλέπουν στον προσδιορισμό της σοβαρότητας της υποψηφιότητας των διεκδικητών του αξιώματος. 5

Ο κ. Χριστοφίδης υποστήριξε εκ μέρους της Βουλής των Αντιπροσώπων ότι ο Νόμος όχι μόνον δεν καταστρατηγεί τα άρθρα του Συντάγματος, τα οποία επικαλέστηκε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, αλλά τουναντίον προάγει το δικαίωμα του κοινού για ολοκληρωμένη πληροφόρηση σε ένα τομέα υψίστης σπουδαιότητας για την ευημερία και πρόοδο του λαού, την εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας. Κατοχυρώνει ο Νόμος με τρόπο αποφασιστικό, όπως εισηγήθηκε, τη λειτουργικότητα του δημοκρατικού πολιτεύματος της Κύπρου. 10 15

Εξέτασα με μεγάλη προσοχή κάθε πτυχή του Νόμου για ν' αποφασίσω κατά πόσο το σύνολό του ή συγκεκριμένες πρόνοιές του, προσκρούουν στις διατάξεις των Άρθρων 40, 28 και 19 του Συντάγματος. 20

Αρχίζω με την διαπίστωση ότι το αντικείμενο του υπό κρίση Νόμου είναι εντελώς έξω από τα πλαίσια του Άρθρου 40 και δικαιολογημένα μπορεί να χαρακτηριστεί ως άσχετο με τις διατάξεις του. Το Άρθρο 40 πραγματεύεται αποκλειστικά τα προσόντα εκλογιμότητας για το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας, ενώ ο Νόμος ρυθμίζει το εντελώς διαφορετικό θέμα της προβολής των θέσεων των διεκδικητών του αξιώματος από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση. 25

Όχι μόνο το Άρθρο 40 αλλά κανένα άρθρο του Συντάγματος δεν ρυθμίζει θέματα που αφορούν την προεκλογική εκστρατεία και την μετάδοση των θέσεων των υποψηφίων από τα μαζικά μέσα επικοινωνίας. Αποκλειστική αρμοδιότητα για τη χάραξη των πλαισίων της προεκλογικής εκστρατείας για το προεδρικό αξίωμα, περιλαμβανομένης και της προβολής των θέσεων των υποψηφίων από το Ρ.Ι.Κ., έχει η Βουλή των Αντιπροσώπων στην άσκηση των εξουσιών, που της παρέχει το Άρθρο 61 του Συντάγματος. Υπό τον όρο πάντοτε ότι οι νομοθετικές ρυθμίσεις δεν αντιστρατεύονται τις διατάξεις του 30 35 40

Συντάγματος, που κατοχυρώνουν τις θεμελιώδεις ελευθερίες του ανθρώπου.

5 Απομένει ν' αποφασίσουμε αν ο Νόμος παραβιάζει τις διατάξεις του Άρθρου 28 που κατοχυρώνει την ισοπολιτεία και του Άρθρου 19 που θεμελιώνει την ελευθερία λόγου και εκφράσεως και την ελεύθερη πληροφόρηση.

10 Τα θεμελιώδη άρθρα του Συντάγματος που κατοχυρώνουν τις ελευθερίες του ανθρώπου ερμηνεύονται πάντοτε με τρόπο που να συνάδει με τον καθολικό τους χαρακτήρα, την πληρέστερη εφαρμογή και προώθηση του
 15 επιδιωκόμενου στόχου. Το Άρθρο 28 κατοχυρώνει την ισότητα έναντι του Νόμου και της Διοικήσεως η έννοια της ισότητας ταυτίζεται με την ουσιαστική ομοιογένεια των πραγμάτων και απαγορεύει διακρίσεις μεταξύ προσώπων, 15 πραγμάτων και καταστάσεων που είναι στην ουσία όμοια. Το Άρθρο 28 δεν περιορίζει την ευχέρεια του νομοθέτη να διακρίνει μεταξύ ανομοιογενών πραγμάτων ή καταστάσεων. Τουναντίον μπορεί να λεχθεί ότι η εξομοίωσή τους
 20 Άρθρο 28. Βασικός στόχος του Άρθρου 28 είναι η αποτροπή διακρίσεων που δεν έχουν λογικό έρεισμα και δεν δικαιολογούνται από τη φύση των υποκειμένων του δικαίου.

25 Το Άρθρο 19 κατοχυρώνει την ελευθερία λόγου και εκφράσεως και το συναφές δικαίωμα της ελεύθερης πληροφόρησης. Έχει αποφασισθεί από το Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ότι το Άρθρο 10 της Συνθήκης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης στο σημείο εκείνο που αντιστοιχεί με το Άρθρο 19.2 του
 30 Κυπριακού Συντάγματος, κατοχυρώνει το δικαίωμα του κοινού για πληροφόρηση*. Εξάλλου έχει αποφασισθεί από την ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην υπόθεση *Αστυνομία v. Εκδοτική Εταιρεία* (1982) 2 Α.Α.Δ. 63, ότι δεν
 35 δικαιωμάτων εκτός όπου ο περιορισμός ρητά προβλέπεται από το Σύνταγμα.

Ο ελεύθερος διάλογος και η ολοκληρωμένη πληροφόρηση του κοινού μπορεί να χαρακτηρισθούν ως θεμέλιο της δημοκρατίας.

* *Sunday Times Case — Senes 'A', Judgments and Decisions, Vol. 30*

Αντιπαραθέτοντας τις πρόνοιες του Νόμου (Συμβούλιο Βελτιώσεως Αγλαντζιάς v. Κωνσταντίνου (1967) 1 Α.Α.Δ. 167) προς τις διατάξεις των Άρθρων 28 και 19 διαπιστώνουμε ότι:-

(1) Η σύσταση και όροι λειτουργίας του Ρ.Ι.Κ. δεν 5
διέπονται από το Σύνταγμα. Το θέμα ανάγεται αποκλειστικά στην αρμοδιότητα του νομοθέτη. Είναι μέσα στα πλαίσια που καθορίζει ο νομοθέτης που λειτουργεί το Ρ.Ι.Κ. Αξιωματούχοι του ιδρύματος δεν έχουν διακριτική ευχέρεια άλλη από εκείνη την οποία τους παρέχει ο νόμος. 10

(2) Ο συσχετισμός μεταξύ του δικαιώματος προβολής από το Ρ.Ι.Κ. και της υποστάσεως του υποψηφίου αφ' ενός και της απηχίσεως της υποψηφιότητας μεταξύ του λαού που προκύπτει από τον ορισμό του «υποψηφίου προέδρου» από τον Νόμο αφ' ετέρου, είναι συνυφασμένος με τη λειτουργικότητα του δημοκρατικού πολιτεύματος. Εξάλλου είναι αρκετά ευρύς ώστε να παρέχει δικαίωμα προβολής από το Ρ.Ι.Κ. κάθε υποψηφίου που η υποψηφιότητά του μπορεί να χαρακτηριστεί, με βάση αντικειμενικά κριτήρια, ως σοβαρή. 15
20

Στην υπόθεση Πίτσιλλος v. Ρ.Ι.Κ. (1982) 3 Α.Α.Δ. 208, έχει αποφασισθεί ότι ο αυτοχαρακτηρισμός ομάδας προσώπων ως πολιτικού κόμματος δεν είναι αρκετός για να προσδώσει στην ομάδα την ιδιότητα πολιτικού κόμματος. Τα πολιτικά κόμματα προσδιορίζονται με βάση ουσιαστικά κριτήρια που σχετίζονται με τις πολιτικές πραγματικότητες και τους δημοκρατικούς θεσμούς. Εκρίθη επομένως ότι είχε διακριτική ευχέρεια το Ρ.Ι.Κ. ν' αποκλείσει τον κ. Πίτσιλλο, αρχηγό του «Κόμματος της Δικαιοσύνης», ομάδας προσώπων εγγεγραμμένης ως 25
30
σωματείο, επειδή δεν πληρούσε τις αντικειμενικές προϋποθέσεις πολιτικού κόμματος.

Κρίνω ότι και στην προκειμένη περίπτωση ο διαχωρισμός μεταξύ υποψηφίων στους οποίους παρέχει ο νόμος το δικαίωμα προβολής και άλλων που δεν περιλαμβάνονται στον ορισμό του Νόμου δεν είναι αυθαίρετος αλλά έχει άμεση σχέση με την πολιτική πραγματικότητα και τη λειτουργικότητα του δημοκρατικού πολιτεύματος. Ας σημειωθεί ότι ο Νόμος δεν εμποδίζει κανένα υποψήφιο από 35

του να προβάλει τις θέσεις του. Περιορίζει μόνο το δικαίωμα προβολής των θέσεών του από το Ρ.Ι.Κ.

Η παράλειψη να παραχωρηθεί ανάλογος χρόνος σε υποψηφίους που δεν αποδέχονται την πρόσκληση για συμμετοχή στο κοινό πρόγραμμα (Άρθρο 5(γ)), δεν προσβάλλει την αρχή της ισότητας που κατοχυρώνει το Άρθρο 28. Ο νόμος παρέχει επαρκείς ευκαιρίες για ατομική προβολή των θέσεων του κάθε υποψηφίου. Η οργάνωση προγράμματος κοινής εμφανίσεως των υποψηφίων αποσκοπεί αποκλειστικά στη δημιουργία ενός επιπρόσθετου βήματος για την πληροφόρηση του κοινού σε σχέση με τις θέσεις των υποψηφίων στα δημόσια πράγματα.

(3) Καμιά διάταξη του νόμου δεν περιορίζει άμεσα ή έμμεσα το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης. Αντικειμενικός σκοπός του νόμου είναι η άμεση και αυθεντική πληροφόρηση του εκλογικού σώματος για τις θέσεις και δραστηριότητες των υποψηφίων στόχος που όχι μόνο συνάδει με τις πρόνοιες του Άρθρου 19.2, αλλά και προωθεί την ευόδωσή τους. Οι σκοποί του Νόμου είναι άρρηκτα συνυφασμένοι με την επάρκεια της πληροφόρησης του κοινού για τις θέσεις και προσωπικότητα των υποψηφίων ώστε το εκλογικό σώμα να μορφώσει γνώμη για την αξία και επάρκειά τους να ασκήσουν τα υψηλά καθήκοντα του Προέδρου. Η εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας, που σύμφωνα με το Σύνταγμα είναι ο αρχηγός του κράτους και προϊστάται της Εκτελεστικής Εξουσίας, είναι το σπουδαιότερο θέμα του πολιτικού βίου της χώρας. Ολοκληρωμένη και ανεμπόδιστη πληροφόρηση του κοινού για τις θέσεις των υποψηφίων κατοχυρώνει την λειτουργικότητα της δημοκρατίας στην Κύπρο.

(4) Ούτε οι πρόνοιες των Άρθρων 5(γ) και 5(ι)(γγ), που προνοούν για ταυτόχρονη εμφάνιση των υποψηφίων από την τηλεόραση, περιορίζουν με οποιοδήποτε τρόπο το δικαίωμα της ελεύθερης εκφράσεως που κατοχυρώνει το Άρθρο 19. Είναι ελεύθεροι οι υποψήφιοι να αρνηθούν την πρόσκληση και να επιλέξουν να μην διατυπώσουν τις θέσεις τους στα πλαίσια εκείνης της εκπομπής. Το γεγονός ότι μπορεί να δημιουργηθούν δυσμενείς επιπτώσεις στο

εκλογικό σώμα από τυχινή άρνηση υποψηφίου να πάρει μέρος στην εκπομπή είναι θέμα που ανάγεται στην πολιτική σκοπιμότητα του μέτρου και όχι στη συνταγματικότητα του Νόμου. Το έργο του δικαστηρίου περιορίζεται, σύμφωνα με τις ρητές διατάξεις του Άρθρου 140, στη διατύπωση γνώμης αναφορικά με τη συνταγματικότητα του Νόμου. Ο έλεγχος της πολιτικής σκοπιμότητας του περιεχομένου της νομοθεσίας ευρίσκεται εντελώς έξω από τη σφαίρα δικαιοδοσίας του δικαστηρίου και ανάγεται αποκλειστικά στην αρμοδιότητα του εκλογικού σώματος που είναι ο κυρίαρχος κριτής της πολιτικής ζωής του τόπου. Εναπόκειται στους υποψηφίους να εκφράσουν θέσεις και απόψεις όταν και όπου οι ίδιοι επιλέγουν. Η ελευθερία αυτή διαφυλάσσεται πλήρως από τον Νόμο.

Καταλήγω ότι ο Νόμος στο σύνολό του, όπως και συγκεκριμένες πρόνοιές του, δεν προσκρούουν σε κανένα από τα τρία άρθρα του Συντάγματος βάσει των οποίων το δικαστήριο έχει κληθεί να αποφασίσει τη συνταγματικότητά του.

Η γνωμάτευσή μου, βάσει του Άρθρου 140 του Συντάγματος, είναι ότι ο Νόμος δεν είναι αντισυνταγματικός και πρέπει να εκδοθεί σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 52 του Συντάγματος.

Γνωμάτευση ως ανωτέρω.

1987 October 20

(TRIANTAFYLIDIS P A LOIZOU MALACHTOS, LORIS
STYLIANIDES PIKIS KOURRIS JJ)

IN THE MATTER OF ARTICLE 140 OF THE CONSTITUTION

PRESIDENT OF THE REPUBLIC,

Applicant,

v

THE HOUSE OF REPRESENTATIVES

Respondent

(Reference No 3/87)

- 5 *Constitutional Law — Freedom of speech and expression — Constitution, Art 19 — The exercise of the right cannot be made either directly or indirectly obligatory — Law regulating treatment of presidential candidates by the Cyprus Broadcasting Corporation, providing, inter alia, for an obligation on the part of the Corporation to invite all candidates for a joint television discussion — The said provision amounts to an indirect coercion of the candidates to participate in such a programme*
- 10 *Constitutional Law — Equality — Constitution, Art 28 — Does not exclude distinctions based on reasonable criteria — Law regulating treatment of «presidential candidates» by the Cyprus Broadcasting Corporation — Distinction between persons considered as «presidential candidates» in the sense of such law and other persons, who are not considered as such — In this case the distinction was based on reasonable criteria*
- 15 *Constitutional Law — Reference under Art 140 of the Constitution — Severability of the provisions held to be unconstitutional from the other provisions of the sub judge law — In promulgating the law under Art 52 the President of the Republic should only omit publication of said unconstitutional provisions*
- 20 *Constitutional Law — Promulgation of a law — Constitution, Art 52 — See Constitutional Law — Reference under Article 140 of the Constitution*
- Constitutional Law — Presidential elections — Constitution, Art 40 — Law regulating the treatment of Presidential candidates by the Cyprus Broadcasting Corporation — It is not repugnant to or inconsistent with Article 40*

Note This is an English translation of the judgment in Greek appearing at pp 1631-1654 ante

By means of this reference filed pursuant to the provisions of Article 140 of the Constitution the President of the Republic seeks the opinion of the Supreme Court whether the Cyprus Broadcasting Corporation (Amendment) Law 1987 is repugnant to or inconsistent with the provisions of Articles 19, 20, 40 and 179 of the Constitution

5

This Law contains provisions relevant to the treatment by the Cyprus Broadcasting Corporation of the candidates for the time being for the Office of the President of the Republic during the period of six months preceding the end of the period in Office of the President of the Republic for the time being

The Deputy Attorney General who argued the case on behalf of the President of the Republic made the following submissions

10

(a) Every citizen of the Republic of Cyprus who has the qualifications and submits a candidature for the office of the President has the same rights to transmission of his views through the C B C. Since therefore in accordance with the electoral law candidatures for the office of President should be submitted 10 days before the holding of the elections the provisions of the law violate the right of every possible candidate to equal projection of his views through radio and television

15

(b) The definition furnished by the law of «candidates for the presidency» contravenes the provisions of Article 28 to the extent that it does not extend the right of projection through the C B C to every prospective candidate

20

(c) The provisions of Article 28 are infringed by the provisions of s 5(c) that provides for common appearance of the candidates on television without making supplementary provision for the projection in a separate programme of the views of those candidates who do not accept the invitation

25

(d) The aforesaid subsection (c) of section 5 and subsection (j)(cc) of section 5, which provides for a second television appearance of two candidates contesting the repetition of the election is repugnant to the provisions of Article 19 that safeguards freedom of speech and expression, because the law exerts in an indirect way pressure upon the candidates to participate in the programme, given that from a possible refusal to accept the invitation to participate adverse impressions may be created among the electorate

30

Held (A) *Per Triantafyllides P and A Loizou, Malachos, Lons Stylianides and Koumis JJ* (1) With the exception of subsections (c) and (j)(cc) of section 5 the sub-judice law secures, as it is required by Article 35 of the Constitution, the efficient application of the provisions of Article 19 of the Constitution for the benefit of the candidates for the time being for the Office of the President of the Republic and the electors

35

(2) The exercise of the right of the freedom of speech and expression, safeguarded by Article 19 of the Constitution cannot be made either directly or indirectly obligatory. Subsections (c) and (j)(cc) amount to an indirect

40

3 C.L.R. Pres. of Republic v. House of R'tives

coercion of the candidates to appear in order to avoid the impression that they are avoiding public discussion among themselves. Consequently the said subsections are repugnant to and inconsistent with Article 19 of the Constitution

5 (3) The sub judge law is neither repugnant to nor inconsistent with Article 28 of the Constitution, because its provisions are based on reasonable and in the circumstances, justifiable criteria, the adoption of which was reasonably open to the House of Representatives

10 (4) The sub judge law is neither repugnant to nor inconsistent with Article 40 of the Constitution, because it does not prevent either directly or indirectly any citizen from contesting the election to the office of President of the Republic

15 (5) Subsections (c) and (j)(cc) of section 5 can be severed from the other provisions of section 5, and, consequently, in promulgating the sub judge law by publication in the official Gazette pursuant to Article 52 of the Constitution the President of the Republic should only omit publication of subsections (c) and (j)(cc) of section 5 of the law

20 (B) *Per Pkiss, J* * (1) The objects of the law are wholly outside the framework of Article 40 and can justifiably be described as irrelevant to its provisions. None of the Articles of the Constitution regulate matters referable to the election campaign and transmission of the views of the candidates through the mass media

25 It follows that the House of Representatives is free to regulate the matter in the exercise of the powers vested in the body by Article 61 of the Constitution. Subject always to the condition that legislative regulation does not offend the provisions of the Constitution safeguarding the fundamental rights of man

30 (2) Not only the case law of the Courts of the U S A invoked by the Deputy Attorney-General does not support his views with regard to the inconsistency of the sub judge law with the principle of equality, but on the contrary, they recognise competence to the legislature to regulate matters referable to the projection of the views of the candidates for political office through the radio and television frequencies in the interest of their fair treatment and simultaneously the protection of the right of the people to a comprehensive and unhindered information about political matters

35 (3) The notion of equality is identified with the intrinsic homogeneity of things ruling out distinctions among persons, objects and situations that are in

---

* *The summary of the Judgment of Mr Justice Pkiss does not contain any reference to the part of his judgment relating to subsections (c) and (j)(cc) of section 5 of the sub judge law because, in respect of such sections, he dissented with the majority of the members of the Court, holding the same to be constitutional*

Pres. of Republic v. House of R'tives (1987)

essence dissimilar. Article 28 does not limit legislative competence to make distinctions between dissimilar objects or situations.

(4) Article 19 safeguards freedom of speech and expression and the related right of freedom of information.

(5) Contrasting the provisions of the law to those of Articles 28 and 19, we conclude that: 5

(1) The composition and terms under which the C.B.C. functions are not governed by the Constitution. The subject is exclusively referable to the competence of the legislature.

(2) The corelation between the right of projection through the C.B.C. and the status of candidates on the one hand, and the impact of their candidature among the people that derives from the definition of «candidate for the Presidency» given by the law on the other, is interwoven with the functionality of the democratic regime. 10

(6) None of the provisions of the law limits directly or indirectly freedom of expression. Imparting comprehensive and unhindered information to the public about the positions of the candidates safeguards the functionality of democracy in Cyprus. 15

Opinion as above.

Cases referred to:

C.B.S. Inc. v. Federal Communications Commission, 69 L. Ed. 2d. 706; 20

Red Lion Broadcasting Co. v. Federal Communications Commission, 23 L. Ed. 2d. 371;

Columbia Broadcasting System v. Democratic National Committee, 36 L. Ed. 772.

Sunday Times Case, Series A, Judgments and decisions, Vol. 30 (European Court of Human Rights); 25

Police v. Ekdotiki Etena, (1982) 2 C.L.R. 63;

Improvement Board of Eylandjia v. Constantinou (1967) 1 C.L.R. 167;

Pitsillos v. C.B.C. (1982) 3 C.L.R. 208.

Reference. 30

Reference by the President of the Republic for the opinion of the Supreme Court whether the provisions of the Cyprus Broadcasting Corporation (Amendment) Law, 1987 are repugnant to or inconsistent with the provisions of Articles 19, 28, 40 and 179 of the Constitution. 35

L. Loucaides, Deputy Attorney-General of the Republic with N. Charalambous, Senior Counsel of the Republic, for the President of the Republic.

M. Christophides, for the House of Representatives.

Cur. adv. vult.

5 TRIANTAFYLLIDES P.: On 5 August 1987 the President of the Republic filed, pursuant to the provisions of Article 140 of the Constitution, this Reference for the opinion of the Supreme Court whether the Cyprus Broadcasting Corporation (Amendment) Law, 1987* is repugnant to or inconsistent with the provisions of Articles 19, 28, 40 and 179 of the Constitution.

10 This Law contains provisions relevant to the treatment by the Cyprus Broadcasting Corporation of the candidates for the time being for the Office of the President of the Republic, during the period of six months preceding the end of the period in Office of the President of the Republic for the time being.

15 The Supreme Court considered the matter in issue and the unanimous opinion of the majority of its members (*M. Triantafyllides, P., A. Loizou, Malachtos, Loris, Stylianides, Kourris, JJ.*) is as follows:

20 (1) With the exception of subsections (c) and (j)(cc) of section 5, the sub judice law secures, as it is required by Article 35 of the Constitution, the efficient application of the provisions of Article 19 of the Constitution for the benefit of the candidates for the time being for the Office of the President of the Republic and the electors, within the context of the correct performance of the mission of the Cyprus Broadcasting Corporation and for this
25 reason the sub judice law is not repugnant to or inconsistent with Article 19 of the Constitution.

30 (2) Subsection (c) and (j)(cc) of section 5 of the sub judice law impose an obligation on the Cyprus Broadcasting Corporation to invite the candidates for the time being for the Office of the President to participate in television programmes of discussions among themselves, and this amounts to an indirect coercion of the candidates to appear in order to avoid the impression that they are avoiding public discussion among themselves. As, however, the exercise of the right of the freedom of speech and expression,
35 safeguarded by Article 19 of the Constitution, cannot be made either directly or indirectly obligatory, the indirect coercion of the

---

* Quoted at pp. 1660-1666 post.

candidates for the time being for the Office of the President to participate in television programmes of discussions among themselves infringes the aforesaid right and, consequently, subsections (c) and (j)(cc) of section 5 of the sub judge law are repugnant to and inconsistent with Article 19 of the Constitution 5

(3) The sub judge law is neither repugnant to nor inconsistent with Article 28 of the Constitution, because its provisions are based on reasonable and, in this circumstances justifiable criteria, the adoption of which was reasonably open to the House of Representatives 10

(4) The sub judge law is neither repugnant to nor inconsistent with Article 40 of the Constitution, because it does not prevent either directly or indirectly any citizen from contesting the election to the office of President of the Republic

(5) Since subsections (c) and (j)(cc) of section 5 of the sub judge law are repugnant to and inconsistent with Article 19 of the Constitution, they are, also, unconstitutional, as being repugnant to and inconsistent with Article 179 of the Constitution As, however, these subsections can be severed from the other provisions of section 5, the sub judge law is not - except only the aforesaid subsections - unconstitutional as being repugnant to and inconsistent with Article 179 of the Constitution, because it is neither repugnant to nor inconsistent with Articles 19, 28 and 40 of the Constitution and, consequently, in promulgating the sub judge law by publication in the official Gazette pursuant to Article 52 of the Constitution the President of the Republic should only omit publication of subsections (c) and (j)(cc) of section 5 of the law 15
20
25

**A LAW TO AMEND THE CYPRUS
BROADCASTING CORPORATION LAW 30**

Short title
Cap 300 A
46 of 1959
20 of 1960
21 of 1960
27 of 1961
69 of 1961
26 of 1962
39 of 1963
61 of 1972
52 of 1977
21 of 1979
68 of 1985

The House of Representatives votes as follows

1 This law will be cited as the Cyprus Broadcasting Corporation (Amendment) Law 1987 and shall be read together with the Cyprus Broadcasting Corporation Law (hereinafter referred to as «the basic law») 35

2 For the purposes of this law «House» means the House of Representatives

Inter-
pretation

«News» means the news broadcasted by radio and television:

«Second period» means the last three months of the period.

5 «Republic» means the Republic of Cyprus.

«Elections» means the elections held for electing a President.

«Corporation» means the Cyprus Broadcasting Corporation.

10 «Political party» means a party represented in the House or an Organisation or an Association of persons or a team of persons, which in accordance with the understanding of the average reasonable citizen, having knowledge of
15 the internal political situation of Cyprus and having regard to its organisation, structure, institutions, objectives and impact is deemed to be a political party.

20 «President» means the President of the Republic.

«Presidential candidate» means a person, who declares in public his intention of putting up his candidature for election as President in the next elections; provided that such person possesses the qualifications prescribed by the Constitution for election to the Office of the President and satisfies one or more of the following requirements. i.e.

30 (a) Holds, at the time of such declaration the Office of the President,

(b) It is the leader of a political party,

(c) Is supported by one or more political parties,

35 (d) Is a person, who in accordance with the understanding of the average prudent citizen played or plays an important role in the political or economic or social life of Cyprus or is a personality enjoying respect from part of the electorate:

40 Provided that the Presidential candidate shall cease to be regarded as such, as from the

moment he may have declared that he has ceased to be interested in being elected to the Office of the President.

«Period» means the period of time, which begins six months before the expiration in accordance with the Constitution of the period in office of the President for the time being and ends on the day, which follows the day of the election, which results in the election of a new President.

Fair and just treatment.

3. Notwithstanding any provision in the basic law, the Corporation is bound to secure during the period the just treatment of the Presidential Candidates for the time being.

Obligations of the Corporation during the first period

4. Without prejudice to the generality of the provisions of section 3 of this law the Corporation has during the First Period the following obligations:

a) To broadcast through the news in a short and concise form the electioneering of each presidential candidate.

b) To broadcast through the main news without omissions any statements or announcements of each presidential candidate, provided that their reading in a normal speed shall not exceed two minutes.

Provided further that if such reading exceeds two minutes, the Corporation, without prejudice to its obligations to broadcast as aforesaid the statements or announcements of the other presidential candidates, shall be bound to broadcast a summary lasting about two minutes of the relevant statements or announcements.

c) To grant once in every week a five-minute period to each presidential candidate, in order that such candidate or his representative may address the people of Cyprus through both radio and television.

d) To grant once a month to each Presidential

Candidate a period of fifteen minutes in order that such candidate or his representative may address the people of Cyprus through both radio and television

5 e) To cover in full both by radio and television one press conference of each presidential candidate

Provided that the time granted in virtue of this provision shall not exceed sixty minutes

10 Provided further that the transmission is made during the day, when the press conference shall have been held

15 Provided moreover that it is a matter within the discretion of each presidential candidate to fix the date of his press conference, which shall be transmitted as aforesaid by the Corporation

Obligations of the Corporation during the second period

20 5 Without prejudice to the generality of section 3 of this Law the Corporation during the second period shall have the following obligations

25 a) To cover in the news six speeches of each presidential candidate, that is one speech in the town of Nicosia, one in the town of Limassol, one in the town of Lamaca, one in the town of Paphos, one addressed to the people of Famagusta and one to the people of Kyrenia. The duration of each such cover shall be ten minutes

30 b) To cover in the news in a space of five minutes in respect of each meeting five more election meetings of each presidential candidate or of his representative as each candidate may indicate

35 c) Once at least, to invite all the presidential candidates to appear together in a television programme of at least two hours in order to discuss and transmit live their views and to take care that the programme shall be coordinated in a balanced manner

Provided that the Corporation shall be bound to transmit the programme, if at least two candidates accept to participate therein

d) To cover one at least press conference of each presidential candidate; in this respect the provisions of subsection 4(e) of this law are applicable mutatis mutandis. 5

e) To make in a special programme daily announcements in respect of election meetings, which will be held during the same or the next day either by each presidential candidate or for his benefit or in support of his candidature: 10

Provided that the number of the meetings to be announced as aforesaid shall not exceed five.

f) During the last forty five days of the second period, to transmit daily at about 1.45 p.m. through the radio announcements of each presidential candidate or of a political party supporting a presidential candidate, provided that the duration of each announcement shall not exceed five minutes. 20

g) To invite each presidential candidate in the programme «Meet the Press» or in another similar programme. The members of the press, who will put the questions shall not exceed three (the same number shall apply in all cases) and shall be chosen by the Editors in Chief or representatives of newspapers and shall represent different political inclinations and views. The duration of the programme shall be 75 minutes and shall be transmitted immediately after the television news. 25 30

h) To transmit at least one interview of each presidential candidate or of his representative relating to his policy on basic subjects (The Cyprus Problem, the economy, social policy, education etc.); the questions and the duration of each interview shall be the same in all cases. The duration shall be twenty minutes approximately. 35

The interview shall be transmitted both by radio and television. The obligation of the Corporation in virtue of this subsection shall be performed during the second month of the second period.

5

i) Near the end of the election campaign the Corporation is bound to grant time successively during the same day to the presidential candidates in order to address the people both through radio and television. The duration of such time shall not be more than fifteen minutes.

10

j) In case of repetition of the election in accordance with the provisions of Article 39 2 of the Constitution and during the period from the end of the first election until such repetition, the Corporation shall have the following obligations:

15

aa) To cover both by radio and television at least one meeting of each presidential candidate, entitled to contest the repetition of the election pursuant to the aforesaid Article of the Constitution. The duration of such cover shall be twenty minutes.

20

bb) To transmit daily without omissions through the news the statements and announcements of such candidates, provided that if the reading in normal speed of the statements or announcements of a candidate cannot be completed within five minutes, the Corporation shall, without prejudice of its said obligation as regards the other presidential candidate, transmit a summary of such statements or announcements, the duration of which shall be five minutes.

25

30

cc) To invite the two presidential candidates in a programme lasting between 90 and 120 minutes for the purpose of a live television discussion of their views and to coordinate such programme in a fair and balanced way.

35

Provided that if one of the candidates does not accept the invitation, the Corporation shall grant

to the other candidate time of sixty minutes in order to express shortly through television his views and answer questions of three members of the press to be chosen by applying mutatis mutandis the provisions of subsection (9) of this section. 5

dd) The provisions of subsections (e), (f) and (i) of this section shall apply mutatis mutandis.

6) Nothing in this Law shall be interpreted as creating a right or an obligation of the Corporation to transmit anything that may amount to *defamation in accordance to the provisions of the Civil Wrongs Law Cap. 148.* 10

Order of appearance of Presidential candidates

7. The order to be followed in the cases of subsections (a), (b) and (c) of section 4 of this Law and the order to be followed in the cases of subsections (e)(f) and (j)(bb) of section 5 shall be in proportion to the political power of the party of which the presidential candidate is chairman or by which he is supported. The independent candidates shall follow in alphabetical order. In the case of subsections (g) and (h) of section 5 the appearance of the independent candidates (the order as between such candidates shall be regulated in alphabetical order) shall precede the appearance of the other candidates and the order of appearance of such other candidates as among themselves shall be the reverse to that applicable in the cases of subsections (a), (b), (c) of section 4 and subsections (e), (f) and (j) (bb) of section 5 of this law. 15
20
25
30

Provided that the programmes of each of subsections (g) and (h) of section 5 of this law shall be transmitted in successive days - except Saturdays and Sundays. The completion of the programmes of subsection (h) shall precede the beginning of the transmission of the programmes of subsection (g) of section 5 of this law. 35

PIKIS J.: The President of the Republic seeks by this Reference the opinion of the Supreme Court on the constitutionality of the Cyprus Broadcasting Corporation (Amendment) Law, 1987. Specifically, he seeks pursuant to the provisions of Article 140 of the Constitution the opinion of the Supreme Court whether the law is repugnant to or inconsistent with the provisions of Article 40 that define the qualifications for election to the office of President of the Republic, Article 28 that safeguards equality before the law and the Administration, and lastly Article 19 that guarantees freedom of speech and expression and the unobstructed reception and imparting of information.

The manifest object of the law, the constitutionality of which we have been asked to review is the enactment of a code for the projection of the position and views of candidates for the Presidency through the radio and television network during the period of the election campaign. In broad outline, the law defines the duration of the electoral period, the manner and extent of the projection of the views of the candidates by the C.B.C., and casts on the network an obligation to hold a special television programme for the joint appearance of all the candidates to answer questions in the context of a common interview. Participation of the candidates in the programme is optional. Each candidate is free to accept or reject the invitation to participate. Materialization of the programme is ultimately dependent on acceptance of the invitation to participate by at least two candidates.

The constitutionality of the law is challenged only in relation to the aforementioned three Articles of the Constitution read in conjunction with Article 179 of the Constitution that proclaims the Constitution to be the supreme law of the Republic. No challenge is raised to the Law and the law is not contested by reference to the separation or division of State power imposed by the Constitution nor have we been asked to decide whether the provisions of the law or any one of them penetrates into the domain of administrative power.

Synoptically, the position of Mr. Loucaides, Deputy Attorney-General, who supported the Reference on behalf of the President of the Republic is:

(a) Notwithstanding that Article 40 of the Constitution does not expressly create a right for the projection through the C.B.C. of the views of candidates for the Presidency, such a

right should be inferred from its provisions especially if read in conjunction with those of Article 28 of the Constitution. Consequently, every citizen of the Republic of Cyprus who has the qualifications and submits a candidature for the office of the President has the same rights to transmission of his views through the C.B.C. And in as much as the law that regulates election to the Office of President of the Republic (Law 37/59, as amended) lays down by section 9(4) that candidatures for the office of President should be submitted 10 days before the holding of the elections, the provisions of the law violate the right of every possible candidate to equal projection of his views through radio and television. The logic of the submission of Mr. Loucaides and the corollary of it is that the Constitution limits the projection of the positions of candidates for the office of President to ten days, that is the period from the submission of the candidatures to the elections. The legislative authority, therefore, had no power to fix a different period for the projection of the views of candidates through the C.B.C. other than that laid down in the Constitution.

(b) The definition furnished by the law of «candidates for the presidency» contravenes the provisions of Article 28 to the extent that it does not extend the right of projection through the C.B.C. to every prospective candidate. The law confers the right to projection of their views and activities to the following categories of candidates for the Presidency.

- (i) the person holding the office of President of the Republic;
- (ii) all leaders of political parties;
- (iii) to candidates supported by one or more parties; and
- (iv) to independent personalities who, on account of their action or participation in public affairs enjoy respect among part of the electoral body.

The legislature links the right to projection of the candidates to the response of the public to their candidacy.

Moreover, the provisions of Article 28 are infringed by the provisions of s. 5(c) that provides for common appearance of the candidates on television without making supplementary provision for the projection in a separate programme of the views of those candidates who do not accept the invitation.

(c) The same section of the law, 5(c), as well as 5(j)(cc) that provides for a second television programme for the joint appearance of the two candidates who poll most votes, in the event of no candidate receiving more than 50 per centum of the votes during the first round, conflict with and are repugnant to the provisions of Article 19 that safeguards freedom of speech and expression. Article 19 is breached because the law exerts in an indirect way pressure upon the candidates to participate in the programme given that from a possible refusal to accept the invitation to participate, adverse impressions may be created among the electorate. The pressure results in neutralization of freedom of expression that includes the right to choose the platform for expression of one's views and position.

In addition, the law defies the right assured by paragraph 2 of Article 19 which in the submission of Mr Loucaides, safeguards the balanced and correctly edited opinion that is imparted to the public by the radio and television network. It is the thesis of Mr Loucaides that this Article of the Constitution recognizes indirectly a right to the radio and television authorities to edit news and information that are transmitted to the public. In essence the law, Mr Loucaides suggested, neutralizes the discretion of the C B C Authorities to evaluate the news and information and imposes, in essence, the requisition of the C B C for the projection of the views of the candidates and propagation of their views.

The American case law invoked by Mr Loucaides in aid of his submission mostly revolving round the interpretation of the first amendment to the U S A Constitution that safeguards freedom of expression does not support the suggested limitations to the exercise of legislative power. On the contrary, they recognise competence to the legislature to regulate matters referable to the projection of the views of the candidates for political office through the radio and television frequencies in the interest of their fair treatment and simultaneously the protection of the right of the people to a comprehensive and unhindered information about political matters*.

In the United States too, the commencement of the election campaign is not identified with the submission of candidatures for

---

* *CBS Inc v Federal Communications Commission* 69 L Ed 2d 706, *Red Lion Broadcasting Co v Federal Communications Commission* 23 L Ed 2d 371, *Columbia Broadcasting System v Democratic National Committee* 36 L Ed 2d 772

he office of President, but begins earlier, whereupon a parallel obligation is cast upon radio and television authorities for the fair projection of the views of the candidates through the radio and television frequencies that constitute national property. Also, the right to projection of the views of candidates through radio and television airwaves is dependent in America as well, upon the response of the public to the candidature of the various contestants for office. As in the case of the law here under consideration, the right of access of the candidates to radio and television frequencies is tied to certain objective criteria aimed to define the seriousness of the candidature of the contenders for office.

Mr. Christofides submitted on behalf of the House of Representatives that not only the law does not defy the Articles of the Constitution invoked by the President of the Republic, but on the contrary promotes the right of the public to have wholesome information in a domain of exceptional importance to the well-being and progress of the people, the election of President of the Republic. The law safeguards in a decisive manner, as he submitted, the functionality of the democratic polity of Cyprus.

I examined with great care every aspect of the law in order to decide whether, read as a whole or specific sections of it conflict with the provisions of Article 40, 28 and 19 of the Constitution.

I begin by noting that the objects of the law are wholly outside the framework of Article 40 and can justifiably be described as irrelevant to its provisions. Article 40 deals exclusively with the qualifications for election to the office of President of the Republic while the law regulates the wholly different subject of projection of the views of the contenders for the office through the radio and television.

Not only Article 40 but none of the Articles of the Constitution regulate matters referable to the election campaign and transmission of the views of the candidates through the mass media. Exclusive competence for the establishment of the framework of the election campaign for the Presidential office including projection of the views of the candidates through the C.B.C. lies with the House of Representatives in the exercise of the powers vested in the body by Article 61 of the Constitution. Subject always to the condition that legislative regulation does not offend the provisions of the Constitution safeguarding the fundamental rights of man.

There remains to decide whether the law violates the provision of Article 28 that safeguard equality, and those of Article 19 that entrench freedom of speech and expression and freedom to receive and impart information and ideas.

5 Fundamental articles of the Constitution safeguarding freedom and liberty of man are always interpreted and construed in a manner compatible with their universal character, their effective application and promotion of the objects intended to be achieved by a code of human rights. Article 28 safeguards equality before
10 the law and the Administration. The notion of equality is identified with the intrinsic homogeneity of things ruling out distinctions among persons, objects and situations that are in essence dissimilar. Article 28 does not limit legislative competence to make
15 distinctions between dissimilar objects or situations. On the contrary, it can be said that their assimilation violates the spirit of equality safeguarded by Article 28. The basic object of Article 28 is the prevention of distinctions that have no logical basis and are not justified by the nature of the subjects of the law.

20 Article 19 safeguards freedom of speech and expression and the related right of freedom of information. It has been decided by the European Court of Human Rights that Article 10 of the European Convention of Human Rights at the point where it corresponds to Article 19.2 of the Cyprus Constitution, safeguards the right of the public to information*.

25 On the other hand, it has been decided by the Full Bench of the Supreme Court in the case of *Police v. Ekdotiki Eteria*, (1982) 2 C.L.R. 63, that no limitation to fundamental human rights is permissible except when allowed by the Constitution and then subject to its provisions.

30 Free dialogue and wholesome information of the public can be characterized as the foundation of democracy.

Contrasting the provisions of the law (*Improvement Board of Eylandjia v. Constantinou*, (1967) 1 C.L.R. 167) to those of Article 28 and 19, we conclude that

35 (1) The composition and terms under which the C.B.C functions are not governed by the Constitution. The subject is exclusively referable to the competence of the legislature. The C.B.C. functions within the framework set by the law. Officials

---

* *Sunday Times Case* — Series 'A', *Judgments and Decisions*, Vol. 30.

of the C B C have no discretionary powers other than those given them by law

(2) The correlation between the right of projection through the C B C and the status of candidates on the one hand, and the impact of their candidature among the people that derives from the definition of «candidate for the Presidency» given by the law on the other, is interwoven with the functionality of the democratic regime. But it is wide enough to confer a right to projection through the media on every candidate whose candidacy can be described on the basis of objective criteria as serious

In the case of *Pitsillos v C B C*, (1982) 3 C L R 208, it was decided that the description by a group of persons as a political party is not in itself sufficient to bestow upon the group the identity of a political party. Political parties are defined by reference to substantive criteria related to political reality and democratic institutions. Therefore, it was held that the C B C had a discretion to exclude Mr Pitsillos, leader of «Justice Party» consisting of a group of persons registered as a club on the ground that it did not fulfil the objective prerequisites of a political party

In my judgment in this case too, the distinction made between the candidates to whom the right of projection of their views through the C B C is conferred and others who are not included in the definition is not arbitrary but is directly related to political reality and the functionality of democracy. It must be stressed that the law does not prevent any candidate from propagating his views. The law only limits the right of projection of their views through the C B C

The omission to make provision for compensating candidates who refused the invitation to participate in the common programme (s 5(c)) by making provision for a separate appearance, does not offend the notion of equality entrenched in Article 28. The law confers sufficient opportunities for the individual projection of the views of every candidate. The common appearance of candidates aims exclusively at the establishment of an additional platform for informing the public about the views and positions of the candidates on matters of public interest

(3) None of the provisions of the law limits directly or indirectly freedom of expression. The object of the law is the direct and authentic communication to the electoral body of the views and activities of candidates; an aim not only compatible with Article 19.2, but also conducive to the attainment of its objectives. The objects of the law are inextricably tied to the adequacy of the information of the public about the views and personality of the candidates so that the electoral body may form an opinion about their worth and competence to exercise the high duties of Presidency. Election to the office of President who, according to the Constitution is Head of State and also the Head of the executive branch is the most consequential subject of the political life of the country. Imparting comprehensive and unhindered information to the public about the positions of the candidates safeguards the functionability of democracy in Cyprus.

(4) Moreover, the provisions of section 5(c) and 5(j) (cc) that make provision for common appearance of the candidates in a television programme do not in any way limit the right of freedom of expression safeguarded by Article 19. The candidates are free to reject the invitation and refrain from expressing their views in the context of that programme. That the electoral body may judge unfavourably refusal to participate in that programme is a subject solely referable to the political expediency of the measure and not to its constitutionality. The jurisdiction of the Court is limited, in accordance with the express provisions of Article 140, to rendering an opinion on the constitutionality of the law. Control of political expediency of the content of legislation is wholly outside the sphere of judicial power. The sole arbiter of political expediency is the electoral body, the sovereign arbiters of the political life of the country. It is entirely up to the candidates to express their views and positions as and when they choose. This freedom is fully safeguarded by the law.

I conclude that neither the law judged as a whole, nor individual provisions of it, conflict with any of the three Articles of the Constitution by reference to which we were invited to determine its constitutionality.

My opinion rendered under Article 140 of the Constitution is that the law is not unconstitutional and must be promulgated in accordance with the provisions of Article 52 of the Constitution.